

Методична розробка як сучасний засіб навчання студентів мовних спеціальностей

У статті розглянуті питання використання базового підручника і методичних розробок, створених викладачами, в умовах сучасної мовної вищої школи. Автор аналізує особливості створення й застосування методичних розробок і, як приклад, наводить власну, спрямовану на навчання читання і продуктивних видів мовлення на основі прочитаного тексту.

Ключові слова: методична розробка; види читання; параметри текстів; обговорення проблем.

Підько Л.В. Методическая разработка как современное средство обучения в высшей языковой школе

В статье рассматриваются вопросы использования базового учебника и методических разработок, созданных преподавателями, в условиях современной высшей языковой школы. Автор анализирует особенности создания и использования методических разработок и в качестве примера приводит собственную, направленную на обучение чтению, а также развитие продуктивных видов речи на основе прочитанного текста.

Ключевые слова: методическая разработка; виды чтения; параметры текстов; обсуждение проблем.

Pidko L.V. Teaching Materials as a Contemporary Means of Teaching a Foreign Language in Tertiary Linguistic School

The paper considers the aspects of using course books and teaching materials developed by teachers in the contemporary tertiary linguistic school. The author analyses the specifics of creating and utilizing these materials, and provides a sample of her own materials aimed at developing reading skills integrated with productive skills – speaking and writing.

Key words: teaching materials; types of reading; text parameters; discussing issues.

Вже близько двох десятиріч підготовка фахівців з іноземної філології в Україні відбувається на основі типових програм нового покоління [1; 3]. Ці програми орієнтовані на студента як активного суб'єкта навчального процесу, вирізняються практичною (комунікативною) спрямованістю, професійно-орієнтовані, а також відносяться до програм відкритого типу, тобто дають змогу викладачам адаптувати і гнучко використовувати їх у навчальній діяльності.

Зміст програм організований за темами, які розподіляються на чотири блоки: «Людина», «Сучасне життя», «Країни мови, що вивчається, та Україна», а також «Професійно-педагогічна діяльність». Співвідношення цих тематичних блоків у межах кожного року навчання, як зауважують автори програм, залежить від навчальних потреб студентів, їх вікових психологічних особливостей та інтересів. Згідно з принципом наступності передба-

чено роботу над темами, які спочатку відбивають мовний досвід студентів і поступово охоплюють ширше коло гуманітарних питань, предметний і концептуальний зміст яких ускладнюється.

Програми, про які йдеться, розроблені на основі та з урахуванням Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти [2], що є своєрідним показником приєднання України до європейського освітнього простору. Ще одним таким показником є варіативність сучасних засобів навчання – підручників та посібників, адже викладання, зокрема англійської мови (АМ) у мовному ВНЗ, забезпечене сьогодні навчальними матеріалами, як ніколи раніше. Згідно з нашими спостереженнями, на мовних факультетах країни викладання АМ проводиться на основі двох типів підручників – автентичних посібників, виданих у Великій Британії, та вітчизняних підручників і посібників, розроблених за часів незалежності. Крім цього колективи багатьох мовних факультетів вважають за доцільне продовжувати використовувати підручник за редакцією проф. В.Д. Аракіна, на основі якого отримали іншомовну освіту декілька поколінь викладачів АМ та який, за виразом В.О. Самохіної, працює і навчає [4].

Ще одним поширеним засобом навчання АМ є методичні розробки (МР), укладені окремими викладачами або кафедрами, і які використовуються або як основний засіб навчання, або як додаток до базового підручника. Ці розробки, як правило, створені на основі текстів, запозичених із Інтернету, газет тощо і втілюють творчі ідеї та досвід їх розробників [7; 8; 9]. Висвітлити особливості таких навчальних матеріалів та навести приклад власної розробки з навчання обговорення проблем АМ, створеної для студентів-філологів, і є **метою цієї публікації**.

Почнемо з найголовнішої риси, якою, на наш погляд, МР позитивно відрізняються від базового підручника, термін життя якого є досить тривалим. Це – мобільність і гнучкість предметно-тематичного змісту, який втілено у текстотечі МР. Насамперед через відбір і використання текстів із актуальним, найсучаснішим змістом МР можна назвати «засобом швидкого реагування» на зміни у суспільному житті, актуальні події у світі, що сприяє збагаченню світогляду студентів. До того ж можливість суттєво доповнити та/або розкрити тематику, що вивчається за основним посібником, з інших точок зору або культур, сприяє зіставленню і критичному осмисленню представлених у них питань, що є природним стимулом для дискусії та дебатів. Потужна комунікативна мотивація, як відомо, є однією з умов ефективного розвитку умінь студентів обговорювати злгоденні проблеми.

Виховний ефект роботи з текстами, що висвітлюють проблемну інформацію, полягає як у розвитку особистих моральних якостей, так і толерантності студентів до точок зору інших людей і, загалом, до інших культур.

Під час використання власних розробок, окрім можливості модернізації змісту навчання через підвищення актуальності змісту текстів, викладач отримує можливість урахувати рівень комунікативної компетентності та інтереси окремих студентів, а також, загалом, комунікативний тип груп, у яких вони працюють. Це є можливим завдяки варіюванню форм роботи (індивідуальної, фронтальної, групової) в залежності від наявності/відсутності у групі так званого «комунікативного ядра», тобто кількох студентів, які із задоволенням беруть участь у дискусіях, рольових іграх тощо та заохочують до цього інших.

Відповідним чином реагувати на психологічні особливості студентів (інтра- та екстраверсированість) та їх приналежність до різних навчальних типів можна і через заохочення студентів до індивідуальної роботи – читання текстів із проблематики, що їх цікавить, підготовки писемних творів різних типів, ведення блогів, участь у чатах і/або листування з молоддю з різних країн, автономний перегляд фільмів і телепрограм мовою, що вивчається.

Не підлягає сумніву і той факт, що МР є відображенням професійного – лінгвістичного, комунікативного і науково-методичного – "обличчя" і майстерності їх розробника, так само як і індивідуальних особистісних рис викладача. За допомогою власних навчальних матеріалів він утілює в життя своє бачення сучасного, ефективного навчання ІМ своїх майбутніх колег, сприяючи, таким чином, їх становленню і росту.

Оскільки основним джерелом іншомовної інформації для більшості викладачів і студентів мовних ВНЗ України на сьогоднішній день є текст, а вміння читати різні види текстів з різною метою продовжує належати до найбільш вагомих у нашому контексті, то саме текст переважно й застосовується як основа МР, що створюються практиками. Передумовою успішного використання тексту для навчання суто читання, а також навчання читання як основи для розвитку продуктивних видів мовлення – говоріння та письма – є знання і врахування теоретичних засад, стислий огляд яких зробимо нижче.

Отже, говорячи про вітчизняні методичні традиції, слід віддати належне ґрунтовній розробці методик навчання таких видів читання як переглядове, ознайомлювальне, вивчаюче, пошукове, критичне, визначених С.К.Фоломкіною, розвинених іншими дослідниками і втілених у практику навчання ІМ у мовній та немовній вищій школі. Кожен із цих видів читання різниться комунікативними цілями, темпом і характером читання, повнотою розуміння, типом, обсягом та складністю мови тексту. У випадку навчання ІМ у мовній вищій школі особливого значення набувають уміння, що забезпечують повноту розуміння тексту в цілому та вміння усвідомлювати зміст тексту із забезпеченням глибини

його розуміння [5, с.88-90]. Вид читання, а також стратегія читання (*top-down, bottom-up*), що обиратимуться читачем у кожному окремому випадку, мають обов'язково бути врахованими авторами МР.

Окрім урахування видів та режимів читання і їх спрямування на розвиток певних читацьких умінь і стратегій, вагоме (якщо не першочергове) значення має відбір текстів, що будуть покладені в основу розробки навчальних матеріалів. На відбір текстів впливають такі фактори як: фактор автентичності / оригінальності / адаптованості текстів для читання; фактор складності текстів за обсягом, мовними / логіко-композиційними особливостями та особливостями способу викладення; фактор темпу читання, фактор змістової цінності / цікавості текстів [5, с.71-84]. Додамо до цих факторів і такі параметри тексту як джерело тексту, ступінь автентичності, тип дискурсу, до якого належить текст, сфери спілкування, тему, характер змісту (абстрактний, конкретний тощо), обсяг тексту (у словах), характер актуалізованого в тексті словника (частотний, ідіоматичний тощо) та складність граматичних структур [6, с.13-17].

Враховуючи аналіз теоретичних джерел та власний досвід викладання, можемо рекомендувати наступні вимоги до текстотеки і завдань, що входять до МР:

- тексти мають бути лише автентичними, але при можливому скороченні, яке не руйнує цілісності тексту;
 - обсяг і лінгвістична складність текстів мають відповідати програмним вимогам до текстів для ознайомлювального/переглядового або пошукового читання, що дозволяє використовувати їх переважно в аудиторії з подальшим обговоренням проблемних питань, які вони містять;
 - тексти мають бути відібрані із джерел, що відображають усе розмаїття матеріалів для читання (газетні та журнальні статті, огляди, реклама, об'яви тощо);
 - зміст текстів має відображати вікові інтереси і майбутні професійні потреби студентів;
 - тексти мають містити висвітлення проблем, що відображають світогляд, моральні цінності, ментальність, культурні відмінності носіїв виучуваної мови або інших народів, які можуть становити інтерес для їх обговорення (дискусії, дебатів);
 - типи завдань для читання мають відповідати типу дискурсу кожного тексту, типу інформації, що має бути вилученою з тексту (абстрактна, конкретна) та способу, в який вона подається (імпліцитно, експліцитно);
 - завдання мають передбачати розвиток як умінь власне різних видів читання, так і розвиток умінь продуктивних видів мовлення – говоріння та письма.
- Вагомим вважаємо і включення до МР текстів відповідного тематично-проблемного змісту, написаних рідною мовою. Вони покликані забезпечити студентів фактичною інформацією для ефективного ведення дискусії/дебатів, стимулювати свідоме зіставлення використаної лексики у подібних текстах, а також самостійне її використання у власному висловлюванні.

Далі ми пропонуємо фрагмент МР, який містить дві газетні статті (англійською та українською мовами), які своїм проблемно-тематичним змістом доповнюють одна одну і дозволяють розвинути вміння читання, обговорення проблеми та написання формального повідомлення АМ.

Етапами роботи над текстом *Too soft on drugs in sport* (1) є:

- дотекстовий, який готує студентів до сприйняття інформації (актуалізації особистого досвіду і ставлення до проблеми, включення механізмів мовної здогадки, необхідних для сприйняття та антиципації змісту повідомлення);
- переглядове читання тексту і перевірка розуміння основної інформації;
- читання тексту з метою його повного розуміння та подальшого обговорення проблем, які він висвітлює, завдання, які передбачають (1) самостійний пошук, опрацювання та викладення інформації у вигляді індивідуального аргументованого висловлювання; (2) підготовку аргументованого висловлювання та участь у групових дебатах; (3) підготовку написання формального повідомлення (*report*).

Етапи роботи із текстом *Олімпійську надію України дискваліфіковано за допінг* (2) включають:

- переглядове читання тексту;
- обговорення основних проблемних питань тексту англійською мовою;
- підготовку письмового повідомлення англійською з використанням інформації україномовного тексту.

(1)

Lead-in

1. What forms of cheating in sports do you know?
2. What recent incidents of cheating in sports can you name? What was your/ your friends'/your family' response to these incidents?

Reading

Read the text twice: at first to you should understand the gist, then to get ready to discuss the issues raised.

Too soft on drugs in sport

From all the back and forth, the challenges and the appeals, one could be forgiven for thinking that the issue of drugs in sport is a complex one. It is not. It is very simple. An athlete who takes a prohibited substance is cheating and should not be allowed to compete again.

Taking performance-enhancing drugs, or “doping,” has a long history in sport. In 1904, a marathon runner nearly died from a mixture of brandy and strychnine, a poisonous substance that in small quantities acts as a stimulant. Amphetamines replaced strychnine as the stimulant of choice among athletes in the 1930s. In the 1950s, responding to news that Soviet Union weight lifters were being given hormones to increase their strength, physician John Ziegler invented a synthetic substitute—anabolic steroids. Anabolic steroids quickly

became popular among athletes, including NFL players, seeking greater muscle growth and strength. From the 1950s through the 1980s, drugs were part of the sports and athletic programs of the Soviet Union and its political allies such as East Germany. Recent investigations have revealed the extent to which many athletes in East Germany and other countries were given steroids and other drugs, sometimes without the athletes' knowledge. The apparent goal for individual countries was to win national glory through victory in sports. Some people believe similar programs currently exist in China. But today, when an Olympic gold medal can mean millions in endorsement dollars, “Doping knows no ideological or geographical boundaries,” writes journalist Jason Zengerle, who estimates that more than 30 percent of Olympic athletes use performance drugs.

Perhaps the most famous Olympic drug test came after the 100-meter dash at the 1988 Summer Olympics in Seoul. Canadian/Jamaican sprinter Ben Johnson set a world record of 9.79 seconds, but had his gold medal stripped from him when he tested positive for anabolic steroids. Johnson eventually was banned for life from track and field competition. But many believe that Johnson was not the only athlete to abuse drugs. Robert Voy, chief medical officer of the United States Olympic Committee from 1985 to 1989, concluded that “the only thing that separated Johnson from a great number of others who competed in Seoul in a vast variety of sports is simple: He got caught.”

The effectiveness of testing has been questioned as well. At the 1996 Atlanta Olympics, there were only two confirmed positive drug tests. For some observers, these low numbers confirmed that athletes had become very successful in circumventing drug tests. Some athletes hide and submit false urine samples. Many use drugs as a training aid between competitions, then stop taking them long enough to test “clean” at the Olympics themselves. Some athletes are turning to substances that occur naturally in the human body, making detection of cheating even more difficult if not impossible. These newly developed substances include human growth hormone (HGH) and erythropoietin (EPO), a hormone that increases oxygen flow to red blood cells. The suspected prevalence of drug use among athletes and the increased sophistication in avoiding positive test results has led to some serious examination of the issue of performance enhancing drugs in sport. “At its root,” writes journalist Christopher P. Winner in *USA Today*, “the doping issue boils down to one hard question: Is it worth trying to keep sports pure by tracking down drug cheats when standards vary and more sophisticated methods make the use of performance-enhancing substances easier to conceal?”

Not all sports observers answer that question in the affirmative. Some argue that drug testing is futile as newer substances are invented and developed. Drug testing can be invasive or degrading, and can produce false positive results that unfairly tarnish an athlete's reputation. Drug regulations are also confusing in that many banned substances may be taken, in some cases inadvertently, through common over-the-counter medications. Moreover, some observers such as

medical ethicist Norman Foster argue that athletes should have the right to control what goes into their own bodies. Taking certain drugs to improve one's athletic performance, in this view, differs little in principle from the high altitude training, special diets, and grueling exercise regimens that are commonplace in sports, even though many people outside athletic circles would find these actions "unnatural." Foster and others note that people in other professions often take chemical substances (such as the caffeine in coffee) in order to boost their performance in their vocations, and ask why athletes should be treated differently.

Those who believe athletes should be held to a drug-free standard offer several reasons. Some argue that taking drugs is simply a form of cheating that should not be allowed. Others argue that drug use and suspicion of drug use threaten the enjoyment many people receive from watching athletes compete. "One of the biggest problems with sports today," writes tennis and sports writer Christopher Clarey, "is that whenever someone does something remarkable – sets a world record, runs through the pain, steps suddenly from the shadows into the light – it creates as much suspicion as it does sense of wonder."

Concern for the health of athletes is another reason many oppose drugs in sports. Many performance-enhancing drugs pose health risks. Stimulants can cause changes in heart rhythm and increase blood pressure. Anabolic steroids are linked with liver and heart disorders, psychiatric disturbances, and reduced fertility. They also are blamed for masculinizing effects on women. EPO has been blamed for sudden deaths through blood circulatory failure. Extended use of human growth hormone may cause diabetes, arthritis, or cancer.

Those who worry about health risks argue that many athletes do not really have much of a free choice whether or not to be drug free if cheaters win and typically go uncaught and unpunished. Athletes then are confronted with the dilemma of having to take drugs themselves to give themselves a fighting chance at competing. For athletes who train for years to gain a shot at an Olympic medal or other athletic goal, this can be a difficult choice, although surveys of elite athletes suggest that many would find the temptation difficult to overcome.

The issue of drugs in sports affects more than just elite athletes and their fans. Successful athletes are also seen as role models for the young, many argue, and their actions may have the effect of increasing drug abuse among young people. For example, sales of androstenedione have surged more than 1000 percent since McGwire first admitted to using it, according to industry sources—and much of that increase was attributable to purchases by young people. Some experts have argued that steroid use has doubled among high school athletes over the course of the 1990s and estimate that 18 percent of high school athletes use anabolic steroids.

There is one limit: safety. We do not want an Olympics in which people die before, during, or after competition. Rather than testing for drugs, we should focus more on health and fitness to compete.

From The SUN

Comprehension check

1. What happened to a marathon runner in 1904? Was it a single case or just the beginning of a tragic drug history in sports?
2. Was Ben Johnson the only athlete to abuse drugs at Seoul Olympics? What was special in his case?
3. What are the reasons of a drug-free standard for sportsmen?
4. Give the examples from the article to prove how inventive the athletes have become in circumventing drug tests.
5. How does the author question the effectiveness of testing?
6. What should the sport committees, coaches and sportsmen themselves focus on?

Discussion

1. Do you think society is becoming more tolerant to drugs, particularly in sports? Why, why not?
2. How have sport values changed over the last century? How can you account for it?
3. The author points out the fact that many people take chemical substances (such as the caffeine in coffee) in order to boost their performance in their vocations and that the athletes shouldn't be treated differently. Is this comparison correct? Why, why not?
4. Do you think it is important to keep sports pure? Why/why not?
5. Why do sportsmen ignore the grave risk to their health?
6. Who should be blamed if the athlete self-destructs?
7. Were there any arguments in the article which made you particularly agree/disagree with?

Activities

1. Different countries have tried various ways to combat drug abuse, the Netherlands among them. Do a library or online research on drug problem in the Netherlands. In groups, discuss the situation around drug abuse in this country. There are pros and cons with each solution, aren't there? What solution would you come up with? Give your reasons.
2. Work in groups. As members of the Debating Club, prepare your arguments for the debates "In favour and against legalization of drugs".
3. Write a report to the Sport Committee expressing and justifying your ideas on fighting drugs in sports.

(2)

Reading

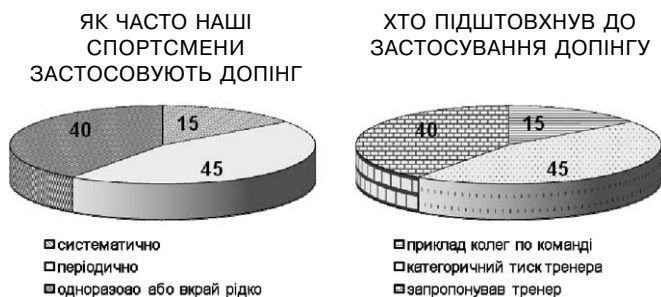
Study the information presented in the text from WEEKLY.UA to get ready to discuss the problems of Ukrainian sports.

Олімпійську надію України дискваліфіковано за допінг

Міжнародна федерація важкої атлетики дискваліфікувала на чотири роки трикратну чемпіонку Європи Ольгу Коробку за вживання заборонених препаратів. Таким чином, Україна втратила фактично гарантовану медаль на Олімпіаді-2012 у Лондоні.

Українка попала на допінг-тесті, який у неї взяли під час торішнього чемпіонату світу в Парижі, де вона посіла третє місце. Коробку позбавили бронзової

медалі, а її тренера Василя Кулака звільнили зі збірної України. Тільки за останні кілька місяців за допінг були дискваліфіковані воротар Олександр Рибка, металник списів Дмитро Косинський і жіноча збірна України з біатлону. «Хто і коли попадеться наступного разу – передбачити неможливо. Можна тільки карати. Тренери і спортсмени – дорослі люди, які знають, на що йдуть», – говорить віце-президент НОК України Валерій Борзов.

Discussion

1. Why do you think sportsmen and their coaches cheat?
2. What punishment should be used for managers, administrators and coaches to act as a deterrent?
3. Which way of stopping drug use and cheating in sports (a-d) would you support? Why?
 - a) to educate sportsmen against the danger posed by drugs;
 - b) to legalize certain aspects of drug use;
 - c) to penalize sportsmen with life ban;
 - d) to find some other suitable penalty.

Activity

Write a report "Scary Statistics" on the cases you have just read either agreeing with the points the writer made or presenting the other point of view.

Наведений вище фрагмент МР був неодноразово використаний в аудиторії як авторкою статті, так і її колегами-викладачами. На думку останніх, МР є досить ефективним засобом формування компетентності студентів в усному та писемному мовленні. У перспективі МР, створені викладачами кафедр, можуть бути застосовані і під час вивчення курсу Методика викладання ІМ в вищих закладах освіти.

Література

1. Бориско Н.Ф., Гутник В.М. и др. Типовая программа по практике устной и письменной речи для педагогических факультетов университетов и педагогических институтов (немецкий язык) – Киев, 2004. – 256 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання – К., 2003. – 273 с.
3. Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект /Коллектив авторів: С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей (керівники), Ю.В.Головач та ін. – Вінниця, 2001. – 245 с.

4. Самохина В.А. Классический учебник: За! // Матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару «Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі». – Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. – 2008. – С. 100-102.
5. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іноземної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: навчальний посібник. – К., 2006. – 246 с.
6. Alderson J.C. et al. Analysing Tests of Reading and Listening in Relation to the Common European Framework of Reference: The Experience of the Dutch CEFR Construct Project // Language Assessment Quarterly, 3(1), 2006. – P. 3-30.
7. Graves, Kathleen. Teachers as course developers. A framework of course development process. – Teachers as course developers. Kathleen Graves, editor. – Cambridge Language Education, 1996. – 213 p.
8. Materials Development in Language Teaching / Ed. By V. Tomlinson. – Cambridge University Press, 1998. – 368 p.
9. Yalden J. Principles of Course Design for Language Teaching. – Cambridge University Press, 1995. – 207 p.

Отримано 17.11.12

